

Előterjesztés a Balaton Kiemelt Térség 2024. évre vonatkozó monitoring jelentéséről

Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács (BFT)** 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Koncepciója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres területi fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. A döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a **Balaton Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft-re (BIFÜ NKft)** bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 db térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A **11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 db további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését írja elő a monitoring tanulmányokban**.

A **BFT 1/2016. (02.12.) határozatában** rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat az **uniós programozási időszakok forrásallokációjának rendszeres monitorozása**, amelynek eredményeit a **Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR)** rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk.

A **Kormány a 1685/2022. (XII.28.) határozatával elfogadta a kiemelt térség megújított, aktuális programozási ciklus fejlesztéseit megalapozni szándékozó Hosszútávú Fejlesztési Koncepcióját és Területfejlesztési Programját**.

Bár a határozat forrásokat nem rendel a tervhez, azonban a 4. pontban felkéri a Balaton Fejlesztési Tanácsot, hogy a program megvalósulását kísérje nyomon, és háromévente adjon tájékoztatást azok megvalósulásáról, valamint amennyiben szükséges, kezdeményezze a tervek felülvizsgálatát. Tekintettel arra, hogy a korábbi programozási időszakban a féléves gyakoriságú fejlesztési monitoring jelentésekkel a kiemelt térségi fejlesztések megvalósulásának nyomon követése eredményesen valósult meg, ezt a gyakorlatot a jelen programozási ciklusban is folytatni kívánjuk.

A BFT által elrendelt munkán túl a területi monitoring munkával kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a területi monitoring rendszerről szóló **37/2010. sz. Kormányrendelet**. Ez a rendelkezés az országos területi monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát.

A fenti rendelet kimondja, hogy a területi monitoring jelentések elkészítéséért és elfogadásáért felelős szervezetek **minden év március 31-ig** kötelesek lezárni és a jogszabályban meghatározott szervezeteknek eljuttatni a monitoring tanulmányt. A határidő teljesítése érdekében, az elmúlt években kialakult gyakorlatnak megfelelően a **Baltoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség** a jogszabályban meghatározott napon, **2025. március 31-én megküldte a** Balaton Fejlesztési Tanács által még nem tárgyalt **előzetes jelentést a jogszabályba foglalt szervezetek részére**. Jelen tanulmány a korábban megküldött előzetes jelentés kibővített, végleges változata.

A fejlesztéspolitikai tematikát felölelő **FAIR 2025. február 11-i** adattartalma mellett az elemzésben alapvetően a 2025-ös állapot szerinti, a Központi Statisztikai Hivatal és a TeIR felületein elérhető legfrissebb adatokat tudtuk feldolgozni. Emellett a **Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, a Balatoni Hajózási Zrt, valamint a Hévíz-Balaton Airport egyedi adatszolgáltatása** is hozzájárult a jelentés teljeskörű tartalmához.

A monitoring jelentés 10. fejezete egy rendhagyó elemet tartalmaz. A Balaton térségéről szóló területpolitikai tárgyú szakmai diskurzusok, térségi fórumok visszatérő témája, a **Balaton térségének NUTS rendszerben történő egységes kezelésének a lehetősége**. Mivel a NUTS rendszer felülvizsgálata ismereteink szerint 2025-ben várható, aktuális monitoring jelentésünkben a **hazai NUTS struktúra alternatíváinak** hatásvizsgálatát is lefolytattuk. A Somogy vármegyei, Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területével határosan fekvő Nágocs község polgármestere 2023. júniusában, míg a Zala vármegyei Pacsa városa azzal az írásbeli kéréssel fordult a Balaton Fejlesztési Tanácshoz, hogy a munkaszervezettel közösen vizsgálják meg **Nágocs község és Pacsa város Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez történő csatlakozásának lehetőségét**. A Balatoni Integrációs Kft. vállalta, hogy Nágocs esetében a 2023. évi és az aktuális, míg Pacsa esetében az aktuális 2024. évi monitoring jelentéshez kapcsolódóan megvizsgálja a települések csatlakozási igényének alapvető területi, társadalmi-gazdasági dimenzióit. Jelen monitoring tanulmány utolsó tartalmi fejezete e vizsgálat összefoglaló eredményeit tartalmazza.

A jelentés az alábbi témaköröket tartalmazza:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Turizmus, vendégforgalom
- Lakásállomány, lakásépítés
- Civil aktivitás, intézményrendszer
- Környezeti infrastruktúra
- Közlekedés
- Vízhőminőség
- A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területiségi kérdései

Az elkészült monitoring tanulmány főbb eredményei*Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség*

A **2021-2027 közötti programozási időszak** során a Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv forrásain kívül Magyarország **51,6 Mrd EUR kohéziós fejlesztési forráskeretre jogosult**, ami az MNB 2021 évi 360 napos középárfolyamán számolva mintegy 18 600 Mrd Ft forrásösszegnek felel meg. Ez az összeg 2021. évi hazai GDP (≈ 55125 ezer Mrd Ft) ≈ 37 %-a.

A Magyarországgal szemben indított jogállamiság eljárás a kohéziós források kifizetéseinek megakadályozásához vezettek, ugyanakkor az unió által előírt, úgynevezett horizontális feljogosítások egyes elemeinek teljesítését követően a kohéziós alapok egy része feletti blokkolást feloldották, és **mintegy 10,2 Mrd EUR forrásösszeg lehívhatóságát biztosították**.

A zárolás alól feloldott, adott operatív programokhoz csoportosított kohéziós források 2024 első felében több időpontra szétosztva érkeztek Magyarországra, azonban 2024 júliusa óta a forrásátutalás ismét szünetel. Miközben a kohéziós források kifizetései jogviták miatt elakadtak, és Magyarország Kormánya súlyos büntetési tételekkel számol, akadálytalanul érkeznek Magyarországra a Közös Agrárpolitikai Stratégiai Terv operatív támogatásai.

A Kormány tájékoztatása szerint **2025. február elejéig több mint 22 ezer támogatási igény érkezett** az elindult operatív programokon belül meghirdetett forrásokra. Ezek közel felét jogosultnak minősítették és az Irányító Hatóság támogatta, illetve a támogatási igények több mint kétötöde, mintegy 44 %-a kifizetésben is részesült. **Országosan a forrásigények elérik az 5800 Mrd Ft-ot, amiből 4300 Mrd Ft megítélt támogatás, több mint 2000 Mrd Ft a kifizetett forrás.**

A **FAIR 2025. február 11-i állása** szerint a Széchenyi Terv Plusz pályázati kataszterében 22 264 db pályázat szerepel, vagyis kevéssel több, mint egy év alatt **a 2024. január közepi állapot nagyjából kilenced részével növekedett országosan a pályázati tömeg** 2025. február közepére. A **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén megvalósítani tervezett projektek száma a legutóbbi adatleválogatás időpontjában 986 db volt, ez a gyakoriság 2025. február 11-re 1077 db-ra növekedett.** A két időpont közötti növekmény 91 db, a 2024. január közepi állapothoz képest mintegy tizenketted részével magasabb.

A **pályázatok üdülőkörzeti részesedése** a két adatleválogatás időpontja között 5,01 %-ról **4,83 %-ra csökkent**, tehát az országos növekményérték magasabb, mint az üdülőkörzeti. A detektált 4-5 % közötti BKÜ részesedésérték **megfelel a korábbi programozási ciklusok azonos időszakaiban megfigyelt részesedésértékeknek.**

Jelen állás szerint országosan minden operatív programban, illetve a három belügyi alapon is elindult a pályáztatás, a Balaton térségében 6 operatív programban: GINOP, TOP, DIMOP,

KEHOP, IKOP, MAHOP jelent meg pályázati aktivitás, illetve egy pályázat az MMIA területén.

Országosan 41 prioritás, 84 intézkedés és 175 alintézkedésben szerepel pályázati gyakoriság, a BKÜ-ben 14 prioritás, 19 intézkedés és 30 alintézkedés érintett. **A pályázatok legnagyobb tömege a gazdaságfejlesztés (GINOP Plusz) és a területfejlesztés (TOP Plusz) pályázati kiírásaihoz érkezik**, ez közelít a korábbi időszakok jellemzőéhez, azonban az egyéb operatív programokban megjelent pályázati tömeg mind országosan, mind üdülőkörzeti szinten igen kicsi. Országosan ez a részesedés 4,0 %, BKÜ metszetben 2,8 %. Aránytalanul kevés a DIMOP, a KEHOP Plusz, az IKOP Plusz, a MAHOP Plusz, és különösen kevés az EFOP Plusz keretében megjelent pályázat. Ez utóbbi esetében országosan mindössze 9 db pályázatot nyújtottak be a 2021-2027 közötti uniós forráselosztási ciklus negyedik évében. A BKÜ-ben 2025. február közepéig nincs EFOP Plusz pályázat.

A legfontosabb gazdaság és területfejlesztési operatív programokban zajló pályáztatás az üdülőkörzetben prioritás, intézkedés és alintézkedési szinteken is azonos ívű az országgal, a prioritások esetében az első 7, az intézkedések metszetében az első 10, az alintézkedések esetében az első 4 gyakoriság rangsorhelyen megegyezik. Nyilván a Balaton területi szegmensének sajátosságai nem véletlen módon befolyásolják a pályázatok operatív program → prioritás → intézkedés → alintézkedés áramlásait, ezek lehetőségeit pedig az uniós forráselosztás által szabott keretek szabályozzák.

A pályázatok beérkezési évének súlypontja a Széchenyi Terv Plusz időszakában 2022. év, lényegében az új uniós költségvetési ciklus elindításának első teljes éve, amikor az európai forráselosztásért felelős jogintézmények hivatalosan még nem korlátozták a Magyarországnak járó forrásokhoz való hozzáférés lehetőségeit. **Miután a kohéziós forrásokhoz való hozzáférés lehetőségei beszűkültek, a pályázati aktivitás radikálisan visszaesett.**

2023 évben a teljes időszakra vonatkozó aktivitás 1,9 % országosan, üdülőkörzeti szinten kevesebb, mint 1 %. 2024. évben, miután a kohéziós források egy része felett az uniós intézmények feloldották a hozzáférési jogosultság blokkolását a pályázati aktivitás is megemelkedett, de a növekedés volumene közel sem akkora, mint amilyen lendülettel 2022-ben a pályázati aktivitás elindult. Országos szinten nagyjából minden tízedik, üdülőkörzeti szinten minden tizenhatodik pályázatot 2024-ben indították. Ezeket a gyakoriságokat önmagukban jellemezve jól látható, hogy **egészen más struktúrájú pályázati gyakoriság-adateloszlásról van szó, mint az előző, 2014-2020 (+2 év), vagy akár az ezt megelőző, 2007-2013 (+2 év) közötti időszakban is megfigyeltünk.**

A pályázatok projektkezelési eljárásrendje jellemzően egyszerűsített eljárásrend értékeléssel. Országosan a pályázatok mintegy 65 %-a, üdülőkörzeti területben mintegy 70 %-a sorolható ebbe a kategóriába. **A kiemelt eljárásrendű pályázatok aránya országosan 3 % körüli, az üdülőkörzeti területben csupán az országos arány fele.**

A pályázók gazdálkodási forma szerinti osztályozása a korábbi időszakok jellemzőihez hasonlóan a vállalkozások masszív többségét mutatja. **A vállalkozások aránya a pályázók között országosan 69 %, a Balaton térségében arányaiban magasabb, 73,1 %.** A költségvetési szervek, költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek pályázói részaránya országosan 28 %, üdülőkörzeti szinten 24 % körüli, és továbbra is igen mérsékelt a nonprofit szektor jelenléte a pályázók között, mind országosan, mind üdülőkörzeti szinten.

Országosan a pályázók relatív többsége, 42 %-a, BKÜ metszetben abszolút többsége, 53,7 %-a mikrovállalkozás. A második legmagasabb részarányt az önkormányzatok képviselik, mind országosan, mind a BKÜ-ben. A harmadik legmagasabb pályázói minősítés forma a kisvállalkozás, a közepes vállalkozások állnak a negyedik rangsorhelyen országosan és BKÜ szinten is. Az államháztartáson belüli nonprofit szervezetek pályázói aktivitása, a lehetőségeken belül magasabb, mint az államháztartáson kívülieké, ez ugyancsak egyformán jellemző Magyarország egészére, és a Balaton térségére is.

A pályázók relatív többsége a nemzetgazdasági főágazatok (TEÁOR) nomenklatúrájában mind országosan, mind az üdülőkörzetben a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás klaszterébe sorolható. Az első 5 gyakorisági rangsorhelyre Magyarországon sorrendben még a kereskedelem, gépjárműjavítás, a feldolgozóipar, az építőipar és a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység fér be. Ezek együtt az összes pályázó nemzetgazdasági besorolásainak 79,5 %-át alkotják.

A Balaton térségében a rangsor élén még az építőipar, a kereskedelem, gépjárműjavítás, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, illetve a feldolgozóipar helyezkedik el. Ezek együttesen az összes pályázó nemzetgazdasági besorolásainak közel háromnegyedét, 74,2 %-át teszik ki. Arányaiban **az országosnál nagyobb a Balaton térségében a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, az ingatlanügyletek, a pénzügyi, biztosítási tevékenység, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, az adminisztratív szolgáltatás, a művészet és szórakoztatás, a humán egészségügy, szociális ellátás, és a különböző ipari nemzetgazdasági kódokkal rendelkező pályázók aránya.**

A Balaton térségében projektet megvalósítani szándékozó pályázók székhelye erősen gravitál a Balatonhoz, a vármegyék rangsorát Somogy vezeti, amit Veszprém vármegye, majd Zala vármegye követ. Összességében **a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén megvalósítani tervezett pályázatok több mint háromnegyedét olyan pályázók kezdeményezték, akiknek a székhelye is egy üdülőkörzeti település.**

NUTS III, vármegye dimenzió alapján a pályázatok megvalósulási helye szerinti rangsort Pest vármegye vezeti. Ez nagyon jelentős különbség az előző programozási ciklus jelenségeihez képest, amikor Pest vármegye részesedése a pályázatok megvalósulási helye szerint nagyon szerény volt.

A BKÜ területén megvalósítani tervezett 1077 pályázat relatív többsége, 46,7 %-a az üdülőkörzet Somogy, 36,8 %-a Veszprém, 16,5 %-a Zala vármegye területén.

található. Arányfelosztás alapján nagyjából minden második somogyi, legalább minden harmadik veszprémi és minden hatodik zalai. Balaton partviszonylat szerint **a pályázatok nagy többségét, mintegy 62 %-át az üdülőkörzet parti, partközeli sávjában tervezték megvalósítani, a háttérzóna részesedése 38 %.**

A vizsgált területi dimenziók függetlenek egymástól, a pályázatok tervezett megvalósulási helye nincs közvetlen összefüggésben az üdülőkörzet vármegye területi, illetve Balaton partvonal és háttérzóna viszonylataitól, ami különbség az előző, Széchenyi 2020 időszakban megfigyeltekhez képest.

A FAIR 2025. február 11-i állása alapján **az üdülőkörzet 180 településéből 149 esetben nyújtottak be legalább egy pályázatot, vagyis a települések 82,8 %-áról már pályáztak.** Az üdülőkörzeti települések pályázati gyakoriság rangsorát azok megvalósulási helye szerint toronymagasan Siófok vezeti, Siófokról csaknem kétszer annyi pályázatot nyújtottak be, mint a második Balatonfüredről. Füredet Balatonfűzfő, Gyenesdiás, Marcali, Fonyód, Zamárdi és Balatonföldvár követi az élbolyban. Ezek együttesen a pályázatok több mint negyedét alkotják, és egyenként legalább 2 %-os részesedésértéket teljesítenek.

Összességében települési szinten jelentős elmozdulásokat látunk a pályázati aktivitás területén. Míg ez egyes települések esetében kicsi, vagy ki sem fejezhető, mint Balatonfüred, Balatonfűzfő, Marcali, Gyenesdiás, Fonyód, vagy Hévíz, más településeknél, különösen a városoknál markáns és látványos, így Keszthely, Balatonalmádi és Tapolca esetében.

Az üdülőkörzet területéről pályázó 149 település az állandóan itt élő népesség mintegy 96 %-át tömöríti, a 31 nem pályázó település állandó népessége összesen kevesebb, mint 10 800 fő.

A FAIR 2025. februári állása alapján **a benyújtott pályázatok elsőpró többsége jogosult minősítést kapott, ennek aránya Magyarországon 88 %, a BKÜ-ben megvalósítani tervezett pályázatok esetében 85 %.** Az Irányító Hatóság a jogosulatlannak minősített pályázatokat jellemzően már nem értékeli, ezek nagy többsége esetében a FAIR adatbázisban nincs bejegyzés. Az Irányító Hatóság által elutasított pályázatok aránya országosan és üdülőkörzeti szinten közel egyforma, a pályázatok egy-egy harmadára tehető.

Országosan a gazdaságfejlesztési pályázatok, amelyek a gerincét alkotják a 2021-2027 közötti forráselosztási ciklusnak, felülreprezentáltak a jogosult, de IH által elutasított, illetve a jogosulatlannak minősített pályázatok. A jogosult és támogatott pályázatok aránya ebben a dimenzióban alulreprezentált. A legszínesebb kép azonban a területfejlesztési tárgyú pályázatok esetében rajzolódik ki. Ebben az esetben felülreprezentáltak a jogosulatlan és IH által megerősített módon elutasított pályázatok, a jogosult és IH által támogatott pályázatok, a jogosult minősítést nyert, de IH döntésre várakozó pályázatok, illetve azok a pályázatok is, amelyek mindkét döntést várják.

Az üdülőkörzet területén megvalósítani tervezett GINOP Plusz pályázatok relatív többsége jogosult és támogatott, arányuk felülreprezentált, de felülreprezentáltak a jogosulatlanság miatt elutasított, illetve a jogosult, de végül az Irányító Hatóság által elutasított gazdaságfejlesztési pályázatok is. Az üdülőkörzeti területfejlesztési pályázatok pontosan 50 %-a jogosult és IH által támogatott, felülreprezentált. Ugyanakkor felülreprezentáltak azok a TOP pályázatok is, amelyek jogosultak, de még várakoznak az IH döntésre, és azok is, amelyek mindkét döntésre várnak. A jogosult, de az IH által elutasított területfejlesztési pályázatok aránya alulreprezentált a Balaton térségében.

A Széchenyi Terv Plusz programozási időszak második felében, **2025. február 11-i állás szerint keletkezett forrásigények nagyságrendje országosan 5 819 ezer Mrd Ft, a megítélt támogatásoké 4 309 Mrd Ft, a kifizetéseké 2 120 Mrd Ft, a tőkekövetelésekkel korrigált, ténylegesen hasznosult kifizetéseké 1 619 Mrd Ft.**

A BKÜ területén megvalósítani tervezett pályázatok forrásigénye 101,6 Mrd Ft, a megítélt támogatásoké 45,1 Mrd Ft, a kifizetéseké közel 37 Mrd Ft, a tőkekövetelésekkel korrigált, ténylegesen hasznosult kifizetéseké 23,5 Mrd Ft.

Abban az esetben, ha az igényelt forrást 100 %-nak tekintjük, a megítélt forrástámogatások aránya országosan a forrásigények közel háromnegyede, 74,1 %, a kifizetések tömege az igények több mint harmada, 36,4 %, a ténylegesen hasznosult forrás a teljes igény több mint negyede, 27,8 %.

Ha a Balaton térségében igényelt forrást 100 %-nak tekintjük, ehhez képest a megítélt támogatások aránya 44,4 %, a kifizetések aránya 36,4 %, a ténylegesen hasznosult kifizetett forrás 23,2 %

A két eloszlásszerkezet teljesen eltérő a megítélt támogatások, egyforma a kifizetések, és közel hasonló a ténylegesen hasznosult források vetületében. Mindez azt jelenti, hogy **az üdülőkörzet területén megítélt, arányaiban az országosnál jóval alacsonyabb forrásból tételesen magasabb a kifizetési tömeg,** viszont arányaiban az országos értéket meghaladó a visszakövetelési hányad, így végül a BKÜ-ben az országoshoz képest arányaiban alacsonyabb a ténylegesen hasznosult forrás.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet az egy állandó lakosra jutó forrásigények, megítélt támogatások, kifizetések és visszakövetelésekkel korrigált, ténylegesen hasznosult kifizetések esetében is minden NUTS optikában a területi rangsorok középmezőnyében, a középmezőnyön belül is annak végén, vagy a legvégén helyezkedik el.

Ez éles ellentétben áll az előző, Széchenyi 2020 programidőszakban megfigyelt jelenségekkel, amikor a Balaton térsége a 1861/2016 (XII. 27.) Kormányhatározatban foglalt dedikált forráskeretből merítve kiemelt módon fejlődhetett. Míg ennek hiányában az üdülőkörzet a Széchenyi 2020 dedikált forráskereteit megelőző forráselosztási időszakokban tapasztalt

területiség helyezkedési képleteket produkálja, amelyek ellensúlyozására 2016 végén az 1861-es számú Kormányhatározat megszületett.

Demográfiai jellemzők, társadalom

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó népessége a KSH elérhető legfrissebb, 2023. évi adatai alapján 272 668 fő, a lakónépesség száma 258 133 fő. Az üdülőkörzet állandó népessége mintegy tíz éves periodikus csökkenési időszakot követően az elmúlt fél évtized ideje alatt növekedési pályára állt, azonban **a 2018 óta tartó növekedési szakasz lezárult.** A kiemelt térség lakónépessége a járvány ideje alatt 2020-2021-ben átlagosan mintegy 5 500 – 6 000 fővel volt magasabb, mint a járványidőszak előtt, 2021-ben már megközelítette a 264 ezer főt. A járványt követően, 2022 során a 2019-hez képest elért népességnövekmény gyakorlatilag megfelelő volt, 2023-ra pedig tovább csökkent. Így az utóbbi két évben újra 260 ezer fő alá esett a térség lakónépessége, és 273 ezer alá az állandó népesség.

A Balaton térségében, ahogyan országosan is, a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek. Összességében **a gyermekvállalást ösztönözni kívánó népesedéspolitika fenntartása ellenére sem sikerül tartós időtávban jelentősen növelni a születések számát a térségben, legfeljebb szinten tartás teljesül.**

Párhuzamban a népesség negatív születési és halálozási egyenlegével **a lakosság nagymértékű öregedése figyelhető meg. A 100 fiatakorúra jutó időskorúak száma a 2005. évi 119 főről 2023-ra 204 főre növekedett,** vagyis lényegében **kétszer annyian élnek nyugdíjas korúak a Balaton térségében, mint az életkezdő fiatalok.** Az eltartott népesség függőségi rátaértéke a népességfogyatkozás és az öregedés kumulatív hatásai alapján fokozatosan emelkedik a térségben, 2005-ben 43,1 %, 2010-ben 44,8 %, 2015-ben 49,5 %, 2020-ban 57,4 %, 2023-ban 60 %-os értéken állt. **Az 50 % feletti eltartottsági érték azt jelenti, két aktív korú tart el egy inaktív személyt.** Mivel az eltartott népesség rátaindexe növekszik, ez azt jelenti, hogy az eltartók gyakorisága csökken, és az eltartottaké növekszik, vagyis az eltartókra egyre nagyobb teher hárul.

A BKÜ területét jellemző további fontos demográfiai tény, hogy hosszú időtrendszen a természetes népességfogyatkozás mértéke alapján várható szinten mégsem csökken az üdülőkörzet népessége. A népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a jellemzően **pozitív vándorlási egyenleggel magyarázható.** A koronavírus-járvány első évében, **2020 során egészen extrém, 25-26 ezrelékes vándorlási népességnyeresség jelentkezett az üdülőkörzetben, ez 2021-ben visszacsökkent a 2019 évi átlagban magas szintre, majd 2022 és 2023 során tovább mérséklődött, hosszú időtávban megszokott szinten, 2-3 ezrelékre módosult.**

A civil szervezetek száma 2010 és 2023 között Magyarországon mintegy 57 ezerről 53 600 körülire, vagyis nagyjából mintegy ≈ 6 %-kal csökkent. A civil szervezetek számának csökkenése a Balaton térségében is tetten érhető, a 2010 évi 1903 db szervezet 2023-ra 1837

szervezetre csökkent, a csökkenés mértéke a két időpont között $\approx 3,55\%$ körüli, az országosnál kisebb mértékű. **Régóta ismert tény, hogy az üdülőkörzeti civil index alapvetően a parti, partközeli területsáv lényegesen magasabb civil aktivitásának köszönheti kiemelt szerepkörét,** a vizsgált 12 éves időtávban a Balaton partja közelében 7 ezrelék között alakul a civil szervezetek ezer állandó lakosra jutó száma.

Turizmus, vendégforgalom

A Balaton és térsége évszázados időtávban Magyarország egyik legnépszerűbb idegenforgalmi desztinációja, amivel összefüggésben a térség egyik legfontosabb gazdasági szektora a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás. Az elmúlt, **2024-es évről elmondható, hogy az előző évhez képest egy dinamikusabb forgalomnövekedés volt regisztrálható a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmában.** A Központi Statisztikai Hivatal adatai **2 150 086 fős teljes vendégszámot mutatnak, amely majd kétszázezer fővel haladja meg az előző évi értéket.**

A belföldi vendégszám meghaladta az 1 millió 640 ezer fős, a külföldi vendégek száma pedig megközelítette az 510 ezer fős értéket. A belföldi vendégek száma 116 ezer fővel (7,6%-os bővülés 2023-hoz képest), míg a külföldi vendégek száma 50 782 fővel (11%-os bővülés 2023-hoz képest) gyarapodott.

2024-ben a vendégszám adatokhoz hasonlóan a vendégéjszakaszám is bővült az előző évihez képest – mind a belföldiek, mind pedig a külföldiek felületén. Az összességében 5 millió 825 ezres vendégéjszaka-szám több mint 302 ezerrel haladja meg a 2023. évi értéket, amely **5,5%-os növekedést jelent.** A külföldi vendégek 1 millió 653 ezer, míg a belföldiek 4 millió 172 ezer vendégéjszakát töltöttek el a BKÜ kereskedelmi szálláshelyein. **A külföldiek esetében ez az előző évihez képest 6,5%-nyi növekedés, míg a belföldiek esetében valamivel mérsékeltebb, 5%-os bővülési ütemet jelent**

A balatoni vendégforgalom pozicionálása érdekében a külföldi és belföldi vendégek egymáshoz viszonyított aránymegoszlásának hosszú időtávban bekövetkező változásának követése is kiemelt monitoring feladat. **A külföldi vendégek esetében elmondható, hogy 2024-ben arányuk elérte a 23,7%-ot, míg a hazai vendégek az összes vendég 76,3%-át tették ki.** A külföldiek 0,6%-pontnyi emelkedése az előző évhez képest ugyan nem tűnik jelentősnek, de utoljára ilyen arányú külföldi vendégszám 2017-2018-ban volt rögzíthető a Balatonnál. **A pandémia előtti évek vendégszám-megoszlása tartósan visszarendeződni látszik.**

A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek átlagos tartózkodási ideje hosszú időtrend szerint csökkenő linearitásban mozog a Balaton térségében. A negatív linearitást a külföldi vendégek átlagos tartózkodási idejének rövidülése alakítja. 2024-ben a csökkenő tendencia mind a belföldi, mint a külföldi vendégek átlagos tartózkodási idejét tekintve folytatódott. **A külföldi vendégek immáron csupán 3,2 éjszakát töltenek el átlagosan a Balatonnál** (ez közel két teljes éjszakával kevesebb, mint pl. a 2013-as év értéke), **míg a belföldi vendégek tartózkodási ideje is mostanra csupán 2,5 éj lett.** Az összességében mérhető 2,7 éjszakás átlagos tartózkodási időre – mint már korábbi monitoring jelentésekben

többször – ez alkalommal is azt mondhatjuk, hogy soha korábban ilyen alacsony értéket nem mértünk ezen indikátor kapcsán. **Mindazonáltal a balatoni érték még mindig magasabb az országos, 2,4 éjszakás átlagnál.**

2024-ben minden eddiginél magasabb arányú volt a főszezonon kívüli időszak részesedése a vendégek és vendégéjszakák számából. A vendégek 63%-a, míg a vendégéjszakák 56,6%-a volt a július-augusztusi időszakon kívül regisztrálható. Ezzel szemben a főszezon részesedése a vendégszám tekintetében 37%-ot, a vendégéjszakák száma tekintetében 43,4%-ot tett ki.

A KSH 2021 évig visszamenőlegesen kiemelt helyen közli a regisztrált turisztikai szálláshelyek külföldi vendégforgalmára vonatkozó adatokat küldő országok szerint Magyarország szálláshelyein. **A legtöbb külföldi vendég továbbra is Németországból érkezik a Balaton térségébe.** A német vendégek száma a koronavírus-járvány végétől folyamatosan növekszik, 2021-ben mintegy 4 ezer, 2022-ben közel 7 ezer, 2023-ban több mint 7 és fél ezer, **2024-ben viszont már csaknem 13 ezer német vendéget regisztráltak.** Kiemelkedően jelentős az osztrák, a cseh, a szlovák és a lengyel vendégkör a Balaton térségében. Ezek gyakoriságsorrendje a vizsgált évek metsztében nem feltétlenül egyforma, de az ide látogató turisták tömegét tekintve kiemelkednek a többiek közül.

Foglalkoztatás, munkanélküliség

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe alapvetően a munkanélküliség eltérő mértékű ciklikus ingadozásainak függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő szakaszos ingadozását nem véletlen módon a turizmusgazdaság térségi működése mozgatja, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai alakítják, ugyanakkor a 2020-as évek elejének meghatározó tényezője volt a COVID-19 pandémia a térségi foglalkoztatási viszonyai szempontjából.

A pandémiát követő évek során a kiemelt térség éves átlagos munkanélküliségi rátája kis mértékében mérséklődött, $\approx 3,8$ %-os körüli értéken pozícionálódik, az éves index 2023-ben 3,78 %-ra, 2024 évben 3,83 %-ra módosult. Ezek a munkanélküliségi rátaértékek a pandémiát közvetlenül megelőző évek, 2018-2019 évek rátaértékeinek felelnek meg, lényegében **a járványt megelőző időszak munkanélküliségi helyzetképe rendeződött vissza.**

Fontos körülmény, hogy **a Balaton térségében a munkaképes korú lakosság számának fokozatos csökkenése figyelhető meg: 2015 és 2025 között összesen mintegy 26 500 ezer fővel csökkent a 15-64 éves lakosság száma a kiemelt üdülőkörzetben – ez legalább egy Siófok méretű város teljes lakosságszámával egyenértékű!** Az elmúlt néhány évben, 2021 és 2025 között csaknem 5000 fővel szűkült a térség aktív korú népességének száma. A 15-64 éves munkaképes korú népesség 2025 év elejére először csökkent az üdülőkörzetben 160 ezer fő alá.

A legutóbbi, 2022. évi népszámlálás során a foglalkoztatottak aránya országosan 49,1 %-ra emelkedett, ez mintegy 4,7 millió aktív keresőt jelent, a BKÜ-ben 46,4 %-on alakult, ami több mint 118 ezer embernek felel meg.

A legfrissebb adatok alapján, 2024 év során a BKÜ 3,8 %-os munkanélküliségi indexértékéhez képest az üdülőkörzet somogyi területrészének rátája 4,8 %, a Veszprém vármegyei része 3,0 %, a zalai pedig 3,2 %-os értéken zárt. **Továbbra is az üdülőkörzet Somogy vármegyei részén magasabb a relatív munkanélküliség, míg a Balaton-felvidéken, a térség Veszprém vármegyei terület részén tartósan a legalacsonyabb.**

2024 év első négy hónapjában az üdülőkörzeti relatív munkanélküliség kevéssel 4 % felett alakult, az országos ráta 3-7-3,8 %. A munkanélküliség, a tavaszi-nyári hónapokban az országos szint értékén állt 3,6 % a 15-64 éves népességen belül. Az országos adatokkal való együttmozgás szeptemberben is folytatódott, ekkor 3,7 % volt a relatív ráta, ezt követően az üdülőkörzeti és az országos érték alakulása szétvált, a BKÜ ráta mintegy 2 tizedszázalékkal emelkedik, miközben az országos érték érdemben nem mozdult el. **Az országos és térségi havi adatok áttekintése határozottan rámutat turizmusgazdaság sérülékenységre,** mely egy pandémiás, vagy más gyökerű gazdasági válság idején súlyos mértékben kihat az üdülőkörzet munkaerő-piaci folyamataira, míg annak végével ismételten kedvezőbb helyzet áll elő.

Balaton parti és háttértelepülések differenciája alapján **a munkanélküliség döntően a térség háttérzóna területét érinti nagyobb mértékben.** Összességében két évtizedes időtáv jelenségeit megfigyelve megalapozottan kijelenthetjük, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet parti és partközeli vetületében tartósan alacsonyabb a munkanélküliség, mint a háttértelepüléseken.

A pályakezdő munkanélküliség szinte ismeretlen fogalom a Balaton térségében, sokkal inkább a fiatal munkaerő hiánya a probléma. A pályakezdők munkanélkülisége az üdülőkörzet háttérzóna településein magasabb, a parti és partközeli településeken alacsonyabb a teljes időszakban, vagyis ugyanolyan területi képleteket látunk, mint az életkori szegmendumtól mentes viszonylatokban.

Miközben a pályakezdő munkanélküliek aránya csökkent, és jelentősen csökkent a fiatalabb, 26-35 éves, 36-45 éves tartozók munkanélkülisége is, a 46-55 évesek munkanélküliségének csökkenése a koronavírus-járvány óta megfordult, és arányaiban kis mértékben növekedett, addig az 56+ éves munkanélküliek aránya radikálisan növekszik a munkanélkülieken belül – miközben maga a munkanélküliség mérséklődik. **Ez azt jelenti, hogy a nyugdíj előtt állók munkanélküliségét nem sikerült érdemben mérsékelni, és az egyéb életkori csoportokba tartozó munkanélküliek számának tömeges csökkenése fokozatosan növeli a legidősebb korcsoportba tartozók munkanélküliségen belüli arányát.** Ez a jelenség Magyarország egész területén megfigyelhető, de a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén még relevánsabb, mint országosan.

A hazai foglalkoztatáspolitikai egyik hangsúlyos célja a közfoglalkoztatásban dolgozók visszavezetése a piaci alapokra helyezett munkavállalói létbe. E szakpolitikai törekvés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet közfoglalkoztatási adataiban is nyomon követhető. **2024 év havi átlagában már alig több 900 fő közfoglalkoztatott a BKÜ-ben. A közfoglalkoztatottak körében egyre csökken a parti és partközeli területeken bevont személyek aránya, ez 2023-ban 16 % körüli, 2024-ben alig éri el a 15 %-ot,** minden hat közfoglalkoztatottból legfeljebb egy ember került bevonásra a parti, partközeli zónában és öt fő az üdülőkörzet partvonalától távolabbi, háttérterületén. Az üdülőkörzet területének alrégiós metszete alapján a közfoglalkoztatottak abszolút többsége a térség déli parti, Somogy vármegyei területén összpontosult, és ez az aránytöbbség a közfoglalkoztatottak számának csökkenésével is párhuzamosan markánsabb.

Lakásállomány, lakásépítés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egyik kurrens, jelentős társadalmi vitákat kiváltó, azonban a régióban kibontakozó, beruházási kedvet és gazdasági növekedést demonstráló jelensége a tóparton megvalósuló lakás és üdülőegység építési tevékenység. **A BKÜ részesedése a növekvő országos lakásingatlan állomány mellett is lényegében folyamatosan emelkedik, jelen állás szerint az ország teljes lakásingatlan állományának mintegy 3 %-át alkotja.** Az **üdülőkörzet lakásállománya** a térség területi változásait is figyelembe véve 2001-ben közel 105 ezer, 2005-ben több mint 110 ezer, 2010-ben 121 ezer, 2015-ben 126 ezer, 2020-ban 131 ezer, **2023 évben pedig 139 551 db volt, minden eddiginél magasabb.**

A városokban található lakásingatlanok száma az ezredforduló évében jelzett mintegy 59 ezerről 2023-re 77 357-re növekedett. Ugyanakkor a községekben található lakások száma is mintegy 17 ezerrel magasabb, a 2001 évi 45 ezres szintről 2023-ra 62 194 db-ra nőtt. **A lakásállomány növekedésének legrelevánsabb tényezője ugyanakkor az adott lakás Balaton part / háttérzóna elhelyezkedése.** A lakások számának növekedésében a vízközelség döntő tényező. Amíg a parti és partközeli lakások aránya a 2001 évi 56,7 %-os szintről 2023-ra 63,6 %-ra emelkedett, a háttérzóna lakásingatlan állományának részesedése, a tényszerű növekedés ellenére 40,7 %-ról 36,4 %-ra csökkent.

A lakásépítésekről összességében elmondható hogy 2014-től 2023-ig több mint 10 ezer új lakás és üdülőingatlan épült a térségben, ezek területi eloszlása azonban egyenlőtlen. Alapvető jelenség, hogy az új építésű lakások és üdülők nagy többsége a parti és partközeli településeken szolgálja a lakosság és az ingatlan tulajdonosok kényelmét. Települési szinten vizsgálva **az elmúlt 5 év lakás és üdülőépítkezéseit alapvetően a városok hangsúlyai bontakoznak ki, a városokon belül is ebben az időtávban elsősorban Siófok és Keszthely dominál.** Figyelmet érdemel azonban, hogy miközben Siófok és Keszthely lakásállománya évről évre magasabb, Keszthely tartósan, míg Siófok a legutóbbi években népességet veszít.

Közlekedés, infrastruktúra-ellátottság

A térségben egyedi és fontos jármódot képviselő **vízi közlekedés szempontjából elmondható, hogy a 2024-es év még a megelőző éveknél is kimagaslóbb eredményeket hozott.** A Szántód-Tihany rév forgalma több mint 20 ezer gépjárművel növekedett az előző évhez képest, és meghaladta a 460 ezer járművet az adott évben. A szállított kerékpárok száma 2024-ben volt eddig a legmagasabb, meghaladta a 133 ezer darab / év értéket. **A menetrendi hajózás utasforgalma a vizsgált közel másfél évtizedes időszak során 2024 évben volt a legmagasabb, 619 ezer fővel.** Ez azért is jelentős adat, mert nemcsak a korábbi évet haladja meg óriási mértékben, hanem a korábbi abszolút csúcsnak számító, 2009-ben tapasztalt 579 ezer főt. **Vagyis a menetrendi hajózás forgalmi adata 15 éves távlatban a legmagasabb értéket produkálta.**

A kiemelt térség kommunális infrastruktúra-ellátottságára jellemző adat, hogy 2004 óta minden évben magasabb a BKÜ elsődleges közműolló értéke, mint az országos. Ugyanakkor 2023-ban 12,5 % volt a BKÜ másodlagos közműolló értéke, melyhez mérten az országos kedvezőbb, 11,6 %, de valójában nem romlásértékről beszélhetünk, mint inkább fejlődés ütemében érzékelhető különbségekről. **A BKÜ esetében jelentős területi különbségek mutatkoznak az egyes települések között a másodlagos közműolló értékében.** Összességében megállapítható, hogy **a legjobb helyzetben a parti és partközeli települések vannak, esetükben az érték 6,3 %-ot jelent.** A BKÜ egyéb településeinek átlaga ennél jóval magasabb, 23,3 %. **Ennek oka elsősorban a somogyi települések között keresendő, az üdülőkörzet 27 közcsatorna nélküli településéből 18 ebben a vármegyében található.**

Magyarország területén **a Balaton térsége kiemelkedőnek tekinthető az egy lakosra jutó villamosenergia fogyasztásban,** mind az összesített, mind a háztartási fogyasztás tekintetében. Bár vidéki térség, nagyvárosok nélkül, mégis sűrű a fogyasztási mátrix. **Az ország területén nem található még egy ilyen terület, amely ennyire kiterjedten képes ilyen magas fogyasztási számokat produkálni a népességarányos háztartási fogyasztás esetében.** Még a nagyvárosi agglomerációk lakosságszámra vetített fogyasztási adatai is alacsonyabbak. A Budapest központú Közép-Magyarország településeinél találhatunk egy egységes, környezeténél nagyobb fogyasztási arányszámokkal rendelkező zárványt, jóllehet ennek népességarányos számai sem érik el a BKÜ parti és partközeli településeinek értékeit. Az ezredforduló óta a BKÜ Balaton-parttól távol eső településeinek háztartási villamosenergia fogyasztása nagyságrendileg azonos szinten maradt. A parthoz közel eső háztartások esetében viszont sokkal drasztikusabb változásokat látunk. A vizsgált intervallumban, azaz 2000 óta a 2010-2012-es időszak produkálta a három legalacsonyabb értéket. 2013 és 2021 között egy évről évre fokozódó növekedés tapasztalható. Ezt 2022-ben némi visszaesés követte, majd a legutóbbi, 2023-as év nemcsak elérte a 2021-es csúcserőértéket, hanem jelentősen meg is haladta azt. **A háztartási villamosenergia fogyasztás adataiban található növekmény okai között fontos megemlíteni, hogy a Balaton környéki települések egyre inkább Budapest agglomerációs térségének részévé válnak, egyre több ingázó, vagy ideiglenesen a térségben tartózkodó munkavállalóval.** A bővülés másik oka a parti települések lakásállományának gyarapodásában keresendő. A tóhoz közel eső települések országosan is

kiemelkedőnek tekinthetők a lakásállomány bővülésének mértékében, egyes települések országosan is az elsők között vannak az adott érték növekedését tekintve. A lakásállomány bővülése pedig az energiafogyasztás növekedését eredményezi.

Vízminőség

A Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság tájékoztatása szerint **a 2024-es évben a vízminőség egész évben kedvező volt, halpusztulásról, felszakadó élőbevonatról vagy egyéb problémáról, vízminőség-romlásról nincs adat.** A Balaton vízminőségét elsősorban az algák mennyisége, azon belül is a kékalgák esetenkénti elszaporodása veszélyezteti. A 2019 évi, jelentős közfigyelmet kapott algaörmeg 2020-2024 között nem ismétlődött meg, de lokális vízvirágzások (nyugati medencékben *Dolichospermum*, keleti medencékben *Microcystis* dominanciával) kialakulhattak. A tóközépeken mért klorofill koncentrációk nem haladták meg a hipertróf szint határértékét (75 mg/m³), de a felszíni vízvirágzások, azaz a víz felszínén úszó zöld réteg laikusok számára is jól észlelhetők voltak, lokálisan magas klorofill értékek is előfordulhattak. **A 2024-es évben nem mért a szakigazgatóság hipertróf határértéket meghaladó klorofill koncentrációt, sem a tóközépen, sem partközeli mintázások során és part menti vízvirágzásról sincs információ.** A tóra jellemzően **2024-ben is kialakult a keleti és a nyugati tórész különböző mértékű algásodottsága.** Az év döntő részében kelet felé kedvezőbb vízminőségű, algában szegényebb, alacsonyabb klorofill-a tartalmú, nyugaton valamivel algásabb, magasabb klorofill-a tartalmú a tó vize. Ez évben az eltérés mértéke nyár végére mérsékeltebb lett, mint a korábbi években. 2024-ben a toxintermelésre képes fonalas kékalgák egyedszáma nyugaton és keleten egész évben alacsony maradt, **azonban a megszokottól eltérően augusztus végére a toxintermelő kékalgák mennyisége és aránya nem a nyugati, hanem a keleti tórészben, a Szemesi- és Siófoki-medencékben volt a nagyobb.**

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területiségi kérdései

A Balaton térségéről szóló területpolitikai tárgyú szakmai diskurzusok, térségi fórumok visszatérő témája, a Balaton térségének NUTS rendszerben történő egységes kezelésének a lehetősége. A témát újra és újra felvető önkormányzati, tudományos és civil szereplők jellemzően a térség forrásallokációs potenciáljának növekedését, és a célzott, programszerű **balatoni forráskihelyezés lehetőségeinek kibővülését látják abban, ha egy Balaton központú NUTS-2 régió jönne létre.**

A Balaton és térsége szinte minden – összesen mintegy 10 - a kutatók által megfogalmazott „régió” meghatározásnak megfelel. A regionális tudományi értelemben homogén regionális egységet képező Balaton térsége jelen állapotában három vármegye (Somogy, Veszprém, Zala) és a három dunántúli NUTS 2 régió (Nyugat-Dunántúl, Közép-Dunántúl, Dél-Dunántúl) között fragmentálódik. Ugyanakkor a homogén régiót a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, mint kiemelt térség (45 parti, 7 partközeli és 128 háttértelepüléssel a három vármegyéből és régióból) fogja össze, élén az előbb az 1996. évi XXI., majd a 2023. évi CII. törvényben rögzített térségi

fejlesztési tanáccsal, a Balaton Fejlesztési Tanáccsal, vagyis egy sajátos nem NUTS-léptékű regionális intézményi struktúra is kialakult a térségben. Azonban tény az is, ha tudományos szemmel nézzük, hogy egy Balaton régió határai bár bizonytalanok, de mindenképp szűkebbek, mint egy NUTS 2 régió átlagmérete Magyarországon, és a térség inkább áll közel a vármegyéhez (NUTS 3 egység).

Egy olyan elképzelés, ahol a Balatont érintő 3 vármegye (Veszprém, Somogy, Zala) egy NUTS 2 régióba kerülne (a nem közigazgatási egységnek önálló NUTS 2 régióként vármegyékből kell állnia), összesen 3 darab NUTS 2 régiót és 9 vármegyét érintene. Ezzel három új NUTS 2 régió állna elő, és mivel az EU NUTS régiókkal szembeni elvárása, hogy földrajzilag szomszédosak legyenek, csak azon kombináció lehetséges – ha az eddig alkalmazott 3 vármegye=1 régió verziót vizsgáljuk –, hogy Baranya, Tolna és Fejér, illetve Vas, Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom vármegyék kerüljenek még egy-egy NUTS 2 régióba. A létrejövő egységek összesített népességszámának meg kell haladnia a 800 ezer főt. A Balaton 3 vármegyét érint (Veszprém, Somogy, Zala), amelyek lakosságszáma 888.794 fő (2024.01.01 KSH), azaz megfelel az EUROSTAT kritériumnak.

Egy másik fontos adat az **egy főre jutó GDP**, mivel a hétéves EU költségvetési periódusok előtt kiszámítják a NUTS 2 régiók ezen értéké és kijelölik a legelmaradottabb régiókat (2021-2027: less developed regions), ahol az egy főre jutó GDP értéke az EU átlag 75%-a alatt van, és ezek kapják az európai uniós támogatások számottevő részét. Megvizsgálva a jelenlegi és a lehetséges dunántúli régiók **egy főre jutó GDP értékeit**, először magyarországi viszonylatban, megállapíthatjuk, hogy **az országos átlaghoz viszonyítva mindegyik értéke lecsökkent 2023-ra.**

Az új, elméleti felosztás esetében a minimum érték nagyobb 2023-ban, 69% (Délnyugat-Dunántúl), mint a jelenlegi felosztásban, ahol 66% (Dél-Dunántúl), és a maximum is magasabb lesz, 96% (Észak-Dunántúl), mint a jelenlegi felosztásban, ahol 88% (Nyugat-Dunántúl) és 87% (Közép-Dunántúl).

Az Eurostat adatbázisában megvizsgálva a hazai régiókat és vármegyéket, megállapítható, hogy euróban még az uniós átlag fele alatt, illetve körül mozognak a jelenlegi régiók (35-47%) és az esetleges újak (37-51%). Ugyanakkor vásárlóerőparitáson a meglévő régiók értéke 51%, 67% és 68% volt 2023-ban, viszont az esetleges újak közül míg kettő értéke is 60% alatt, addig a harmadik értéke (Észak-Dunántúl) már 74% körüli volt 2023-ban, sőt korábban át is lépte a 75%-ot. A következő ciklus esetében még nem ismert az uniós források elosztásának módszere, de ha nem változik, akkor a 75% fontos határ vonal abban, hogy mekkora forrás juthat egy országnak vagy régiónak. Ebből a szempontból, **ha Észak-Dunántúl gazdasági produktuma nagyobb ütemben nő, mint az Európai Unióé (vásárlóerőparitáson), és mellette a népességszám növekedése nem gyorsul fel, akkor a következő években akár át is lépheti az egy főre jutó GDP a 75%-ot.** Ha marad az egy főre jutó GDP (vásárlóerőparitáson) és a 75%-os küszöbérték, akkor 3 év átlagát nézik, amelyikre még van adat, akkor a 2022-2023. évek esetében még az Észak-Dunántúl régió sem haladta meg a 75%-ot, és várhatóan 2024. év

sem fogja ezt hozni, így a következő ciklusra elég esélyes, hogy nem kerülne ki a kevésbé fejlett régió kategóriából.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez való csatlakozási igényüket benyújtó települések közül Nágocs esetében elmondható, hogy **a község a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet déli határán fekvő településekkel rokon jegyeket mutat** mind környezeti, természetföldrajzi, mind pedig társadalmi-gazdasági vetületben. **Nágocs a Tabi járáson belül egy kedvezőbb gazdasági helyzetű településnek számít, potenciális vonzerőértékkel is bír a jelenleg hasznosítatlan, ám a BKÜ-höz több szállal kötődő Zichy kastély képében.** Üdülőkörzethez történő csatlakozásának jelentős kockázata nincs, azonban kétségtelen, hogy **gazdasági pozíciói, arculata nem feltétlenül az üdülőkörzeti jellegre utalnak.** Mindazonáltal a település által megfogalmazott csatlakozási igény – valamint a település tágabb térségi környezete – rámutat arra, hogy a dél-dunántúli belső periféria átfogó, jelentős eszközökkel felruházott programszerű, az aktorok közötti eredményes együttműködések kibontakoztatását elősegítő fejlesztésére van szükség.

Pacsa város a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet nyugati határán fekvő településekkel rokon jegyeket mutat mind környezeti, természetföldrajzi, mind pedig társadalmi-gazdasági vetületben. Pacsa a Zalaegerszegi járás első települése lenne az üdülőkörzetben. Bár infrastrukturálisan a kiemelt térség jól megközelíthető, és munkavállalói révén kapcsolatban van a térséggel, gazdasági szempontból inkább Zalaegerszeg központhoz tartozik. Saját járásán belül átlagos gazdasági helyzetű településnek számít, potenciális vonzerőértékkel azonban csekély mértékben rendelkezik.

Siófok, 2025. április 30.

Balatoni Integrációs Kh. Np. Kft.

Készítette: Társadalomtudományi Kutatócsoport

Határozati javaslat

...../2025. (05.27) BFT határozat

A Balaton Fejlesztési Tanács a Balaton térség 2023. évi területi monitoring jelentéséről szóló előterjesztést megtárgyalta és az alábbi határozatot hozta:

1./ A Tanács a „Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2024. évi területi monitoring jelentése” c. tanulmányt megtárgyalta és elfogadja.

Felelős: Dr. Molnár Gábor ügyvezető

Határidő: értelem szerint